

En e-bog fra

AROS Forlag

Se flere titler på www.arosforlag.dk

Denne e-bog indeholder et digitalt vandmærk. Der er ved dit køb indlejret et digital mærke, som kan vise tilbage til dig som køber. Du skal derfor passe på, at andre personer ikke får adgang til en kopi af din fil, da du vil stå som ansvarlig.

Illustration: En af de tidligste afbildninger af Jesu kors. En graffiti, der viser korset med et æselhoved i toppen og et menneske knælende foran det samt en indskrift, der lyder: "Alexamenos tilbeder sin gud"

Theodor Jørgensen |

Guds menneskelighed

Prædikener over Luthers Den Lille Katekismus

Aros Forlag

Tilegnet Helligåndskirkens menighed

Guds menneskelighed
Prædikener over Luthers Den Lille Katekismus
Theodor Jørgensen

Grafisk tilrettelæggelse: David Lund Nielsen

© 2006 Aros Forlag
2. udgave 2013

ISBN: 978-877003-694-8

Aros Forlag
Frederiksberg Alle 10
DK-1820 Frederiksberg C
Tlf. 33324 9250
info@arosforlag.dk
www.arosforlag.dk

Luthers *Den Lille Katekismus* er citeret efter
Den Danske Salmebog, Det Kgl. Vajsenhus' Forlag, København 2003

Forord 7

De ti bud

Gud og idolerne 13

Bønnen – troens åndedræt 19

Troen kommer af at høre 25

Autoritet 31

Det urørlige menneskeliv 37

Den tosomme kærlighed 43

Mit, dit og vort 51

Den manipulerbare sandhed 57

Begær 63

Epilog til de ti bud 71

Troen

Om at sige nej til det onde/den onde og ja til Gud 75

Mennesket – skabt i Guds billede i et gudskabt univers 81

Jesus Kristus – Guds sande menneske 89

Jesus Kristus – verdens frelser 97

Helligånden bygger kirke og gør verden ny 105

Fadervor

Guds navn 115

Guds rige 121

Guds vilje 127

Det daglige brød 133

Tilgivelse 139

Forløsning 145

Amen 153

Dåben

Dåbens væsen 161

Dåbens gave 167

Dåbens virkning 173

Dåbens brug 179

Skriftemålet

At gøre status i Guds perspektiv 187

Nadveren

Nadverens væsen 197

Nadverens gave 205

Nadverens virkning 211

Nadverens brug 217

I fire år, fra januar 1996 til december 1999, fik jeg i Helligåndskirken i København mulighed for én gang om måneden at afholde en katekismusgudstjeneste, hvor jeg prædikede over et stykke af Luthers *Den Lille Katekismus*. Jeg tog hermed en gammel luthersk tradition for sådanne gudstjenester op igen, som Helligåndskirken brød med engang i 18-hundredetallet, efter sigende som den sidste af kirkerne i København. Traditionelt bestod katekismusstoffet af de ti bud, trosbekendelsen og Fadervor, men Luther udvidede det med sakramenterne dåb og nadver samt skriftemålet. Både Luthers *Den Lille Katekismus* og *Den Store Katekismus* er blevet til på grundlag af katekismusprædikener, som Luther selv havde holdt. Siden hen blev der i de lutherske kirker så prædiker over hans *Den Lille Katekismus*. Den sædvanlige højmesse søndag formiddag blev suppleret med en katekismusgudstjeneste søndag eftermiddag.

I Helligåndskirken holdt vi i den nævnte række af år en katekismusgudstjeneste én gang om måneden på en lørdag. Den

formede sig enkelt med følgende led: Præludium – første salme – hilsen og bøn – passende tekstlæsning – trosbekendelse – anden salme – prædiken – motet eller orgelmeditation – tredje salme – Fadervor – velsignelsen – fjerde salme – Postludium. I de gudstjenester, hvor prædikenteksten var Luthers forklaringer til nadveren, fejrede vi også nadver.

De fleste prædikener fra disse gudstjenester fremlægges hermed i skriftlig form. De er blevet lettere gennemskrevet, men jeg har bevaret deres mundtlige form. Da der imellem deres afholdelse kunne gå flere måneder, har gentagelser ikke helt kunne undgås. Nogle prædikener fra dengang er gået tabt og måtte skrives på ny. Jeg selv har haft stor glæde af at bruge stykkerne fra *Den Lille Katekismus* som tekst for prædikener. Det er forbløffende, hvor holdbare Luthers forklaringer er, og at det ikke er vanskeligt at relatere dem til vor tid. Om det er lykkedes for mig, må læseren afgøre.

Jeg har dedikeret denne bog i taknemlighed til Helligåndskirkens menighed, som har jeg fået lov til at tjene som præst på frivillig basis, lige siden jeg tiltrådte professoratet i dogmatik ved Københavns Universitet i 1974. Den tjeneste har jeg fået lov til at fortsætte med også efter min emeritering fra professorembedet i 2004. Denne præstetjeneste har været en inspiration også for min undervisning, som på basisuddannelsen ligeledes omfattede en gennemgang af *Den Lille Katekismus*. Hvis medarbejderne ved Helligåndskirken ikke havde været villige til at samarbejde om disse katekismusgudstjenester, og der ikke havde været en trofast menighed til at slutte op om dem i hele fire år, havde jeg ikke kunnet gennemføre dette projekt. Så hjertelig tak til alle dem, der holdt ud!

Tak også til de mange hold teologistuderende, som i gennemgangen af katekismusstoffet blev en inspirationskilde

for mig ved intense og udfordrende diskussioner om de tros-
spørgsmål, som katekismen rejser.

Endelig tak til Aros Forlag, der opfordrede mig til at få
redigeret disse prædikener til udgivelse hos dem. Det var den
tilskyndelse, jeg havde brug for for at få det gjort.

Det er mit håb, at denne lille samling prædikener kan
give andre lyst og mod til at gå i gang med tilsvarende pro-
jekter. Det er en stor og vigtig opgave i dagens Danmark at
gøre mennesker mere fortrolige med kristentroens indhold,
og her er Luthers *Den Lille Katekismus* fremdeles et udmærket
værktøj.

Hellerup, den 1. marts 2006

Theodor Jørgensen

De ti bud

Gud og idolerne

Du må ikke have andre guder.

Hvad vil det sige?

Svar: Vi skal over alle ting frygte og elske Gud og stole på ham.

Luthers *Den Lille Katekismus* begynder med de ti bud. De ti bud er betegnelsen på den lille lovsamling, som vi finder overleveret i Det Gamle Testamente 2. Mosebog kap. 20 og 5. Mosebog kap. 5. Den står som indledning til hele den lov, som Gud ifølge overleveringen gennem Moses gav til sit folk Israel ude i ørkenen ved Sinai Bjerg. Den dannede grundlaget for den pagt, som Gud sluttede med Israel. For jøderne rummede de ti bud Guds vilje i en sum, og det gjorde de også for de kristne siden hen. For da en jøde engang spurgte Jesus om, hvad han skulle gøre for at få evigt liv, svarede Jesus: "Hold budene" og henviste til de ti bud (Luk. 18,18-23).

I mangt og meget svarer de ti buds indhold til bud, man finder andre steder, i andre religioner, blandt andre folkeslag. De forholder sig til almene menneskelige forhold og konflikter. Det er der ikke noget mærkeligt i. For når vi mennesker, som kristentroen påstår, er skabt af Gud og i Guds billede (jf. 1. Mos. 1,28), så må ethvert menneske være disponeret for en erkendelse af Guds vilje. Det er skabt med samvittighed. Og selv om et menneske ikke sætter sin samvittighed i forbindelse med Gud, hvad mange ikke gør, består denne forbindelse alligevel igennem samvittigheden. Derfor har de færreste mennesker svært ved at forstå de ti bud.

Her skal vi nu se på det første bud, der er det vigtigste af alle. Det lyder som skrevet: Du må ikke have andre guder. Hvem vil da også finde på det? Sådant spørger det oplyste moderne menneske. Enten findes der kun én Gud, eller der findes slet ingen. Men så let kan man alligevel ikke afvise dette bud. Hvis vi nu i stedet for “andre guder” sætter ordet “idoler”, så budet lyder: “Du må ikke have idoler!” – begynder det alligevel at ringe for vore øren. For hvem kan sige sig fri for nogen sinde at have dyrket et idol?

Foruden sin *Den Lille Katekismus* skrev Luther også en stor, som ligeledes er god at få forstand af. Dér spørger han i forklaringen til det første bud: “Hvad vil det sige at have en Gud eller, hvad er Gud?” Og han svarer: “En Gud vil sige det, hvoraf man venter sig alt godt, og som man tager sin tilflugt til i al nød. At have en Gud er altså ikke andet end af hjertet at stole på ham og tro ham, sådan som jeg ofte har sagt, at alene hjertets tillid og tro frembringer både Gud og afgud ... Det, dit hjerte hænger ved, det, du stoler på, det er egentlig din Gud.”

Nu begynder det første bud at få mening, nu bliver det nærgående. For hvad hænger vort hjerte ved, hvad stoler vi på, når det kommer til stykket, vi mennesker i begyndelsen af det 21. århundrede? Fremskridt, økonomisk vækst, videnskab, teknologi, ikke mindst informationsteknologien? Uddannelse, personlig lykke, fysisk og psykisk velvære – eller noget af det alt sammen i en skøn blanding? Vil nogen ved sine fulde fem turde sige, at hun eller han kun tør gå ind i det 21. århundrede i tillid til Gud og Gud alene? Mon ikke man ville blive til grin eller hængt ud som en sværmer med total mangel på virkelighedssans? Mon ikke også den indvending ville blive fremført, at man da ikke på den måde kan stille tillid til Gud op over for tiltro til økonomisk vækst, fremskridt eller andet?

Det er så spørgsmålet. Selv sagt er det da rigtigt, at man hverken løser økonomiske, politiske, videnskabelige eller fysiske og psykiske problemer ved tillid til Gud. Det har Gud virkelig givet os en forstand til at løse med de instrumenter, vi har til rådighed inden for de nævnte områder. Men noget andet er, hvad vi gør vort livs mening afhængig af, individuelt og som samfund. Svinger vort livsmod op og ned med udsvingene på vor private økonomis barometer? Skifter det med skiftende fremtidsudsigter for vor karriere? Bygger vi vort livshåb på vort fysisk-psykiske velvære eller vor erotiske tiltrækningskraft? Er vor selvtillid afhængig af, hvad andre mener om os? Gad vide, om ikke de fleste af os må svare mere eller mindre bekræftende på disse spørgsmål. Så hænger vort hjerte mere eller mindre ved disse ting. I dem finder vi mere eller mindre livets mening. Fra dem forventer vi for en stor del løsningen af vore livsproblemer. “Det, dit hjerte hænger ved, det, du stoler på, det er egentlig din Gud.” Så har vi altså andre guder også i vor moderne oplyste tid, måske langt flere end tidligere ti-